



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

МАРИНОВА И РАДЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 20568/02 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

2 July 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

02/10/2009 г.

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото на Маринова и Радева срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Rait Maruste),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

съдии,

Павлина Панова, *съдия ad hoc*,
и Клаудия Вестердик, *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 9 юни 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 20568/02 г.) срещу Република България, подадена на 23 май 2002 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (“Конвенцията”) от две български гражданки – г-жа Райна Василева Маринова и г-жа Мария Стефанова Радева (“жалбоподателките”).

2. Жалбоподателките са представлявани от г-н Н. Руневски – адвокат, практикуващ в град София. Българското правителство („правителството”) е представлявано от своите агенти – г-жа М. Димова и г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. На 25 септември 2007 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да изпрати уведомление до правителството относно оплакванията за продължителността на гражданското производство и липсата на правни средства за защита в това отношение. Съдът решава също да разгледа едновременно допустимостта и съществуването на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

4. Съдия Калайджиева, избрана по отношение на България, се оттегля от заседанието по делото (чл. 28 от Правилника на Съда). Впоследствие правителството посочва г-жа Павлина Павлова като съдия *ad hoc* (чл. 27, ал. 2 от Конвенцията и чл. 29, ал. 1 от Правилника на Съда).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателките са родени съответно през 1925 и 1946 г. и живеят в град София.

6. През 1959 г. г-н М., съпруг на първата жалбоподателка и баща на втората жалбоподателка, закупува от Община София четиристаен апартамент, който е национализиран през 1948 г.

7. На 22 февруари 1993 г. наследниците на собственика на апартамента преди национализацията предявяват иск по чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти от 1992 г. (Закона за възстановяване собствеността), търсейки обезсилване на правото на собственост на жалбоподателите. Техният иск първоначално е насочен срещу първата жалбоподателка и г-н М. Установявайки, че това не представлява валиден иск срещу втората жалбоподателка, и с оглед на факта, че искът не е подаден в рамките на срока, посочен в Закона за възстановяване собствеността, с окончателно решение от 22 септември 1997 г. съдилищата прекратяват производството срещу втората жалбоподателка.

8. Софийски районен съд провежда първото си заседание на 23 февруари 1994 г. Първата жалбоподателка е редовно призована на 29 ноември 1993 г., но не се явява.

9. Софийски районен съд провежда още седемнадесет съдебни заседания, осем от които – в периода 15 февруари 1995 и 7 октомври 1996 г. – са отложени, тъй като първата жалбоподателка не е открита на адреса си, за да бъде призована. За първи път представител на първата жалбоподателка се явява в съдебното заседание на 12 март 1997 г.

10. С решение от 11 ноември 1997 г. Софийски районен съд отхвърля иска на ищците. На 19 януари 1999 г. Софийски градски съд потвърждава решението на първоинстанционния съд.

11. Ищците обжалват. С решение от 19 октомври 1999 г. Върховният касационен съд отменя това решение и връща делото на Софийски градски съд, като постановява, че последният е приложил закона неправилно.

12. На 30 юни 2000 г. Софийският градски съд постановява решение във вреда на първата жалбоподателка и ѝ разпорежда да предаде владението на апартамента на ищците.

13. Първата жалбоподателка обжалва пред Върховния касационен съд. С окончателно решение от 27 ноември 2001 г. последният потвърждава решението на Софийски градски съд.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

14. До юли 1999 г. българското законодателство не предоставя никакви правни средства за защита, които могат да ускорят гражданското производство.

15. „Жалбата за бавност” е въведена през юли 1999 г., по силата на новия чл. 217а от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г., в сила до 2007 г. С такава жалба страна по делото, която е засегната от бавното му разглеждане, може да поиска председателят на по-горния съд да издаде задължителни указания за по-бързо разглеждане на делото.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛ. 6, АЛ. 1 И ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

1. Жалбоподателките се оплакват, че продължителността на производството е несъвместима с изискването за „разумен срок”, предвидено в чл. 6, ал. 1 от Конвенцията, който гласи, както следва:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения ... има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок от ... съд ...”

Жалбоподателите се оплакват на основание на чл. 13 от Конвенцията, че не разполагат с ефикасно вътрешноправно средство за защита по отношение на продължителността на производството. Чл. 13 гласи:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

A. Допустимост

1. Оплакванията на втората жалбоподателка

17. Съдът отбелязва, че по отношение на втората жалбоподателка производството е приключило на 22 септември 1997 г., а настоящата жалба е подадена на 23 май 2002 г. От това следва, че оплакванията на втората жалбоподателка са подадени след срока и трябва да бъдат отхвърлени в съответствие с чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

2. *Оплакванията на първата жалбоподателка*

18. По отношение на първата жалбоподателка Съдът отбелязва, че оплакванията ѝ не са явно необосновани по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Освен това той отбелязва, че те не са недопустими на други основания. Следователно трябва да бъдат обявени за допустими.

Б. Период, който следва да бъде взет предвид

19. Правителството твърди, че периодът, който трябва да бъде взет под внимание, започва едва на 12 март 1997 г., когато представител на първата жалбоподателка се явява в съдебното заседание пред Софийски районен съд.

20. Съдът не приема този аргумент. Той припомня, че срокът, който трябва да бъде взет под внимание, започва да тече от момента, в който е образувано делото (вж. *Еркнер и Хофауер срещу Австрия (Erkner and Hofauer v. Austria)*, 23 април 1987 г., § 64, Серия А, № 117). Съдът не вижда причина да се отклони от това правило в настоящия случай. Нещо повече, той отбелязва, че на 29 ноември 1993 г. първата жалбоподателка е призована за първото съдебно заседание пред Софийски районен съд (вж. параграф 8 по-горе), следователно е била наясно, че срещу нея е заведен иск.

21. Затова Съдът констатира, че периодът, който трябва да се вземе предвид, започва на 22 февруари 1993 г., когато ищците подават иск срещу първата жалбоподателка. Той завършва на 27 ноември 2001 г., когато Върховният касационен съд постановява окончателно решение по делото. Така производството продължава осем години, девет месеца и шест дни за три инстанции.

В. По същество

1. *Твърдяно нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията*

22. Правителството твърди, че продължителността на производството е разумна. То също така твърди, че първата жалбоподателка е частично отговорна за забавата, тъй като няколко съдебни заседания между 15 февруари 1995 и 7 октомври 1996 г. са отложени поради това, че тя не е уведомила Софийски районен съд за промяната на адреса си.

23. Първата жалбоподателка оспорва тези доводи.

24. Съдът подчертава, че разумността на продължителността на производството трябва да се преценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на делото, поведението на жалбоподателите и на съответните органи и правния интерес на жалбоподателя в спора (вж., наред с много други

източници, *Фридлиндер срещу Франция (Frydlender v. France)* [ГК], № 30979/96, § 43, ЕСПЧ 2000-VII).

25. Съдът отбелязва, че гражданското производство по делото продължава повече от осем години и девет месеца.

26. Съдът приема аргумента на правителството, че първата жалбоподателка е частично отговорна за забавянето пред Софийски районен съд, тъй като между 15 февруари 1995 и 7 октомври 1996 г. – за период от около една година и осем месеца – тя очевидно не е уведомила националния съд за промяната на адреса си (вж. параграф 9 по-горе). Въпреки това поведението на жалбоподателката не може да обясни всички закъснения в производството. Що се отнася до поведението на властите, Съдът отбелязва например, че се получава забавяне от повече от две години (от 19 октомври 1999 до 27 ноември 2001 г.), когато Върховният касационен съд връща делото поради това, че Софийски градски съд не е приложил правилно закона (вж. параграф 11 по-горе).

27. Вземайки предвид факта, че делото не изглежда сложно, а също и с оглед на своята установена практика по този въпрос, Съдът е на мнение, че по настоящото дело продължителността на производството е прекомерна и не отговаря на изискването за „разумен срок“. Ето защо е налице нарушение на чл. 6, ал. 1.

2. Твърдяно нарушение на чл. 13 от Конвенцията

28. Правителството твърди, че първата жалбоподателка е могла да използва „жалбата за бавност“ по чл. 217а от Гражданския процесуален кодекс от 1952 г. (вж. параграф 15 по-горе).

29. Първата жалбоподателка отговаря, че такава жалба не представлява ефикасно правно средство за защита по смисъла на чл. 13 от Конвенцията.

30. Съдът подчертава, че чл. 13 гарантира ефикасно правно средство за защита пред националните власти за твърдяно нарушение на изискването по чл. 6, ал. 1 за разглеждане на делото в разумен срок (вж. *Кудла срещу Полша (Kudła v. Poland)* [ГК], № 30210/96, § 156, ЕСПЧ 2000-XI).

31. Съдът отбелязва, че по подобни дела срещу България е установил, че „жалбата за бавност“ по чл. 217а от Гражданския процесуален кодекс не е ефикасно правно средство за защита. В допълнение, не изглежда българското законодателство да предвижда никакви други средства, с които страна по съдебно производство би могла да получи ускоряване на гражданското производство. Накрая, що се отнася до компенсаторните правни средства за защита, Съдът също така не счита за установено, че в българското законодателство съществува възможност за получаване на компенсация или друго обезщетение за прекомерната продължителност на производството

(вж., например, *Рачеви срещу България*, № 47877/99, §§ 96 – 104, 23 септември 2004 г.). Съдът не вижда причина да достигне до различно заключение по настоящото дело.

32. Следователно налице е нарушение на чл. 13 от Конвенцията за това, че първата жалбоподателка не разполага с вътрешноправно средство за защита, с помощта на което тя може да упражни правото си на „гледане на делото в разумен срок“, гарантирано от чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

33. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

34. Първата жалбоподателка претендира 120 000 евро (EUR) като обезщетение за имуществени и неимуществени вреди.

35. Правителството счита този иск за прекомерен.

36. Съдът счита, че първата жалбоподателка сигурно е претърпяла неимуществени вреди. Произнасяйки се по справедливост и като взема предвид всички обстоятелства по делото, включително общата продължителност на производството и факта, че първата жалбоподателка е отговорна за забавяне от една година и осем месеца, Съдът ѝ присъжда 800 евро по този иск, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума.

Б. Разноски

37. Първата жалбоподателка претендира 400 евро за разноски, направени пред националните съдилища. Тя представя съответните фактури.

38. За производството пред Съда тя претендира 800 евро за правната работа на адвокатата си и 128 евро за превод и пощенски разходи. В подкрепа на този иск тя представя почасова справка за извършена правна работа и съответните фактури.

39. Правителството счита тези иски за прекомерни.

40. Според практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че те са били действително и необходимост направени и са в разумен размер.

41. В конкретния случай, като взе предвид информацията, с която разполага, и горепосочените критерии, Съдът намира за разумно да присъди 400 евро.

В. Лихва за забава

2. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* за допустима жалбата на първата жалбоподателка, а тази на втората жалбоподателка за недопустима;
2. *Постановява*, че по отношение на първата жалбоподателка е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на гражданското производство;
3. *Постановява*, че по отношение на първата жалбоподателка е налице нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради липсата на ефикасно правно средство за защита срещу прекомерната продължителност на гражданското производство;
4. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на първата жалбоподателка в срок от три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, долупосочените суми в левова равностойност към датата на плащането:
 - (i) EUR 800 (осемстотин евро) за неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
 - (ii) EUR 400 (четиристотин евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателката върху тази сума;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;

5. *Отхвърля* останалата част от иска на първата жалбоподателка за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 2 юли 2009 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател